Afspraken rond God
(1) Geen credo

Lezing

Diezelfde dag gingen twee van de leerlingen op weg naar Emmaüs, een dorp dat zestig stadie van Jeruzalem verwijderd ligt. Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, maar hun blik werd vertroebeld, zodat ze Hem niet herkenden.

Ze naderden het dorp waarheen ze op weg waren. Jezus deed alsof Hij verder wilde reizen. Maar ze drongen er sterk bij Hem op aan om dat niet te doen en zeiden: 'Blijf bij ons, want het is bijna avond en de dag loopt ten einde.' Hij ging met hen mee en bleef bij hen. Toen Hij met hen aanlag voor de maaltijd, nam Hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. Nu werden hun ogen geopend en herkenden ze Hem. Maar Hij werd onttrokken aan hun blik. Daarop zeiden ze tegen elkaar: 'Brandde ons hart niet toen Hij onderweg met ons sprak en de Schriften voor ons ontsloot?' Ze stonden op en gingen meteen terug naar Jeruzalem, waar ze de elf en de anderen aantroffen, die tegen hen zeiden: 'De Heer is werkelijk uit de dood opgewekt en Hij is aan Simon verschenen!' De twee leerlingen vertelden wat er onderweg gebeurd was en hoe Hij zich aan hen kenbaar had gemaakt door het breken van het brood.

Lc 24,13-16.28-35

Overweging

Beste tochtgenoten op weg naar Emmaüs,

Na 20 jaar DE LIER beginnen wij een nieuwe Lierkalender opnieuw met een vieringencyclus waarin wij – ik citeer één van onze 'founding fathers' – *"de zaken scherp stellen en duidelijke afspraken maken over wie of wat we onder God verstaan."* [1]
Zijn wij dan zo hardleers dat we er telkens weer moeten aan herinnerd worden welke God ons hier bijeenbrengt? Of hoort dit standaard bij elk nieuw begin, om duidelijk te profileren wie wij willen zijn en waar we voor staan?

Laat mij jullie geheugen eens opfrissen met enkele 'septemberverklaringen' van de voorbije 20 jaar.
In mijn persoonlijke herinnering is **Guido** daarmee begonnen door in de eerste viering van september een loofhut te bouwen, verwijzend naar het Loofhuttenfeest van de joden. In de voorbereiding van deze cyclus vroeg ik hem waarom hij die verwijzing zo passend vond voor een startviering. Hij gaf mij een antwoord in 5 puntjes en vatte het daarna samen met *"Het gaat over samen op weg zijn"*. Laten we het voorlopig bij die samenvatting houden.

Is het jullie trouwens al opgevallen dat wij in De Lier nooit een 'Geloofsbelijdenis' uitspreken? Dat is een bewuste keuze, omdat wij ervan overtuigd zijn dat de God waarin wij geloven geen standbeeld-god is maar een God van de Hebreeën.

[1] Koen Dekorte, Alsof ik thuis ben, De Lier, Brugge, 3 september 2017

In **september 2013** was **Egbert Rooze** te gast in De Lier. Hij leerde ons dat 'Hebreeën' geen benaming is van een volk maar en kenmerk: dat zijn mensen die voorbijtrekken; ze zijn niet van hier en ze blijven hier ook niet; het zijn passanten. 'Hebreeën' is eigenlijk een werkwoord, zo vertelde Egbert ons: ik hebreeuw, jij hebreeuwt, wij hebreeuwen. We zijn op weg naar de overkant, naar het beloofde land. En hij beëindigde zijn bijdrage met de volgende oproep tot onze gemeenschap: *"Wees bereid om verder te trekken. Ik wens jullie veel zegen op uw werk, veel volharding, inventiviteit en liefde. U zult het nog hard nodig hebben."* [2]

In **september 2015** brouwde **Koen** daarop verder met de vraag of het intiemste van de mens, een niet te stillen verlangen is. *"Een verlangen naar een land dat ons beloofd is, maar in dat land zullen we nooit aankomen."* Koen had het – geïnspireerd door een boek van Marc De Kesel – ook over de vraag naar 'waarheid' in het denken over religie en geloof. Ware religie *"stoelt op een permanent kritisch onderzoek van het hoe en het wat waarin we geloven en waaraan we vertrouwen schenken."* [3]
Dat wij eerder dit jaar - 10 jaar na die toespraak van Koen – een vieringencyclus over 'waarheid' programmeerden illustreert dat we goed bezig zijn.

Twee jaar later – in **september 2017** dus – was **Koen** opnieuw aan zet. *"God BESTAAT niet"* zo klonk het toen, *"God GEBEURT. God gebeurt in mensen."* God gebeurt in het levensverhaal van elke mens apart en vooral in hoe mensen omgaan met andere mensen en met de wereld. God gebeurt in de wijze waarop die mensen 'gemeenschap' vormen. Koen baseerde zich toen op werken van de Nederlandse dominicaan André Lascaris.
Een kleine opfrissing. Meestal wordt de sociale cohesie van een 'gemeenschap' bepaald door zich te focussen op een externe vijand. Dat is van alle tijden: van de oorlogszuchtige verhalen uit het Eerste Testament tot de hedendaagse polarisering in onze samenleving. Maar de bijbelse God openbaarde zich geleidelijk aan als een afkeuring van een solidariteit die steunt op een gemeenschappelijke vijand. Het doorprikken van het zondebokmechanisme is daar een voorbeeld van.
Een gemeenschap die zich niet wil vormen op basis van een externe vijand moet voortdurend openstaan voor verandering. Ik citeer de Koen van toen: *"Voor zover er structuren zijn, zijn deze voorlopig en voortdurend in beweging."* Zo'n gemeenschap *"lijkt op een tent, die nu eens wordt opgeslagen en daarna weer wordt afgebroken." "Een bezielde plek is geen veilige thuis, maar een beweging van voortdurend op weg zijn."* [4]

Begin jullie de rode draad een beetje te zien?
Die zgn. 'Afspraken rond God' hebben niets te maken met een credo.
"Wie zijn wij om vaste ijkpunten neer te zetten rond wie God wel of niet zou zijn?" klonk het de week nadien uit de mond van **Sabine**. *"Laat het Mysterie van de goddelijke werkelijkheid' maar een mysterie blijven"* parafraseerde ze haar echtgenoot **Jan** uit een cyclus over 'Geloof en twijfel'. Met een verwijzing naar de filosoof Cornelius Verhoeven hield Sabine een pleidooi voor 'een contemplatie die zich richt op de leegte'. [5]
Maar het zou mij te ver leiden om dit hier verder uit te diepen.

---

[2] Egbert Rooze, Afspraken over God (2) De God van de Hebreeën, De Lier, 8 september 2013.
[3] Koen Dekorte, Afspraken rond God: (2) Goden breken, De Lier, 13 september 2015.
[4] Koen Dekorte, Geduld met God: (1) Rondom een nieuw wij, De Lier, 3 september 2017.
[5] Sabine Vanquaethem, Geduld met God: (2) Rondom de leegte, De Lier, 10 september 2017.

Omdat 1 september ondertussen wereldwijd de gebedsdag voor het behoud van de Schepping is, werd recentelijk voor de 'Afspraken rond God' inspiratie gezocht in het bijbels scheppingsverhaal. In zijn leerdicht 'Lied van de Aarde' herinterpreteert Huub Oosterhuis het scheppingsverhaal. Daaruit haalde **Rik** in **september 2019** inspiratie om de zgn. 'almacht' van God wat toe te lichten. Daarin spreekt God als volgt: *"Jullie noemen mij god. Maar ik ben die ik ben. En niet meer machtig dan mensen goed zijn. Ik heb geen andere macht dan de goedheid van de mensen." "Wie is God?"* concludeerde Rik, *"Niet meer machtig dan mensen goed zijn".* [6]

Ik maak een sprong van 4 jaar, naar **september 2023**.
Drie mensen uit onze gemeenschap deelden met ons hun aanvoelen rond God: **Karel, Lut en Hilde**.
- Net als Rik vond ook **Karel** inspiratie in het scheppingsverhaal. De werkelijkheid als 'schepping' zien, d.w.z. als iets dat ons gegeven is, biedt ons de mogelijkheid om op een dankbare en creatieve manier in het leven te staan. Wij krijgen meteen een mede-scheppende opdracht. En God dringt zich niet op, God lijkt zich zelfs in de schepping te verstoppen. [7]
- **Lut** benadrukte dat door de verschillende rituelen in onze viering God zichtbaar wordt gemaakt. *"Het zichtbaar maken van wat niet uit te leggen is"* noemde ze dat. [8]
- **Hilde** heeft in haar leven al vele paden bewandeld en ontdekte op haar vele tochten dat *"het vertrouwen van mensen - wederkerig - voor haar een grote krachtbron is doorheen die vele jaren".* [9]

En toen kwam vorig jaar – **september 2024** – **Jan** met een gewaagde onderneming op de proppen: 'God en gender'! Je moest goed wakker zijn om zijn intellectuele denkoefening te volgen. Maar hij sloeg nagels met koppen. Ik probeer het hier heel summier samen te vatten.
Zijn vertrekpunt was de vaststelling dat het hedendaags zelfverstaan van de mens veel complexer is dan het binaire man-of-vrouw-model, dat zegt dat je geboortegeslacht (penis of vagina) bepalend is voor je plaats in de scheppingsorde. In die context weerklinkt een oproep tot genderneutraal taalgebruik met het oog op het vermijden van discriminatie en uitsluiting. Als in het scheppingsverhaal staat *"dat God de mens schiep naar zijn beeld, mannelijk én vrouwelijk, wat zegt dit dan over God zelf"* vroeg Jan zich geheel terecht af. *"Dat God zelf ook mannelijke en vrouwelijk is? Wat dit ook moge betekenen, het botst in elk geval met het feit dat zowel in de Bijbelse traditie als in de klassieke liturgie mannelijke voorstellingen en aansprekingen van God domineren."* Maria krijgt wel een bijzondere plaats als 'Moeder Gods' maar God zelf wordt aangesproken met 'Heer' of 'Vader'.
Dit mannelijk en antropomorf godsbeeld ontluistert de mysterievolle werkelijkheid die bedoeld wordt met het woord 'God' *"en werpt een drempel op tegen het godsgeloof."* was de ontluisterende conclusie van Jan. [10]
Jan vroeg zich af welke dan de goede alternatieve beelden zijn om te spreken over God? Hij besloot als volgt: *"Geen enkele naam voldoet en ook alle namen samen volstaan niet om God te vatten. Daarom spreken we over de ondoorgrondelijke, de onnoembare, de verborgene, de alles overstijgende, Naam boven alle namen uit."* [11]

---

[6] Rik Cloet, Afspraken rond God: (1) Een scheppende God, De Lier, 1 september 2019.
[7] Karel Ceule, Afspraken rond God: (1) God schepper, en wij?, De Lier, 3 september 2023.
[8] Lut Cauberghs, Afspraken rond God: (2) Rituelen: God aanwezig brengen, De Lier, 10 september 2023.
[9] Hilde Maes, Afspraken rond God: (3) God… tochtgenoot, De Lier, 17 september 2023.
[10] Jan De Vriese, God en gender. Afspraken rond God: (1) De mens: mannelijk, vrouwelijk… en God?, De Lier, 22 september 2024.
[11] Jan De Vriese en Sabine Vanquaethem, God en gender. Afspraken rond God: (3) God aanspreken, namen voor de onzegbare, De Lier, 6 oktober 2024.

Beste tochtgenoten, er is mijns inziens toch wel een rode draad geweven doorheen die jaren.
Ik zal die samenvatten in 5 puntjes:
- God openbaart zichzelf in de schepping en vooral in de mens die onderweg is naar het Beloofde Land.
- Het voortdurend in beweging zijn is daarbij van essentieel belang.
- De zelfopenbaring van God is nog steeds aan de gang.
- God toont zich in de creatieve goedheid van de mens.
- Voortschrijdend inzicht vraagt aangepast taalgebruik en soepelheid van structuren.

En wij mogen geleidelijk ontdekken hoe divers en gelaagd Gods kleurenpracht zich ontvouwt.
Over dat kleurenpalet zal André het volgende week hebben.

Jef Truwant
De Lier, Brugge, 7 september 2025